

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՆՏԻՆԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ վճարել 100: Վեցամսեայ գին վճարել 52 1/2: Եւամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ տարեկան գին կանխիկ մեկ օրինակ խրեմ ձրի գինի արուի:
Այս Լրագիրը ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պոչտին գուրա գուցած Լրագիրներուն փոխարին ծախքը առնուցին ջրայ է:
Իր շաբաթ համար չուր մը հրատարակել ուշացող զիտի քնարե տոցին 40 փարսյ:
Հարուստի գրաց ծանուցու մը ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փոխարին ծախքը խրեցող է: Իր ջրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ ՈՒ Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ

1848 էն Սինդե 1849 ր աշխարհիս մէջ պատա-
հած երեւելի դէպքերէն մէկն ալ Սօլտալիայի ու
Վալարիայի մէջ պատահած դէպքերը ու փոփո-
խութիւնները ըլլալուն անոնց համառօտ պատմու-
թիւնը Ժողովուրդը քննարկելով օրագիրը մեզի կ'ա-
ւանդէ. մենք ալ անոր թարգմանութիւնը մեր ըն-
թերցողներուն կ'աւանդենք յուսարով որ օգտաւոր
ծառայութիւն մը պիտի ըրած ըլլամք անոնց:

«Սօլտալիայի ու Վալարիայի իշխանները» որ կա-
ռավարութեան հրաւիրանքով Սոստանդուպօլսի ե-
կած էին իրենց պաշտօնին իշխանութիւնը ընդու-
նելուն համար, ամիսէ մը աւելի կենտրոն վերջը
այս հինգ շաբթի իրենց երկիրը դարձան: Ուրեմն
Իստուբեան գաւառներուն այն մեծ գործը ըլլալը
յամ է: Աւստի արժան կը համարուի ամեն դէպքու-
մը հոս համառօտել, ներքին և արտին միտքը դուրս
հանելու համար. որպէս զի անանկ տեղեկութիւն
մը ըլլայ որ մարդուս մտաքը անցեալէն տարբեր
չամբող մը առաջնորդէ, որուն մէջ գտնուեցան
չափ անարդարութիւն և անիրաւութիւն և փոռա-
ւորութիւն և այն արգաւանդ երկիրները յամբե-
ցնող մերթ ընդ մերթ խռովութիւններ:

Տարեկէն քիչ մը ետեւ կայ որ Լաշի բնակիչները
հեռուի յեղափոխութեանց ձայնէն գրգռուելով
Վարիլ ամառն մէջ իրենց իշխանէն նոր սահմանադ-
րութիւն մը խնդրեցին՝ որ իրենց իշխանութեան
իրաւունքը և գրեթէ աչքի առջեւէ վերցուած օ-
րինաց թագաւորութիւնը լաւ մը պաշտպանէ: Լա-
սանկ դէպքերուն մէջ անկործնելի փայծ և արա-
գութիւն մը կ'ըլլայ քան թէ խորհել. ուստի ի-
րենց իշխող տէրութիւնը մոռնալով, որուն հրա-
մանը չեղած նոր փոփոխութիւն մը չի կրնար ըլլալ,
քիչ մը ժամանակ միտքերը միարանեցան. բայց հե-
տեւեալ օրը իշխանը շատերը ժողովեց և ասով ծա-
գելու խռովութիւնը խափանեց: Երկու վարդե-
նական հնարք մըն էր. և ոչ թէ զեղծութիւնները
զսպելու ուժ ունեցող. թէ որ ետքի հարստահա-
րութիւնները և գրգռուները չըլլայ՝ կրնար նաեւս
ըսուիլ թէ փոփոխութիւն մը պէտքը եղած չէր
ըլլար:

Երկու ամիսէն ետքը այսինքն յունիսի 23 ին
Պուքրէն բնակիչները իրենց իշխանին դէմ գլուխ
բաշխեցին յաճախ օրինադանցութեանց և նոր սահ-

մանադրութեան համար, և իշխանին կը պարտա-
ւորէին որ իւր իշխանութիւնը ձգէ:

Ետեւ ետքի եղածը ամէնը գիտեն. առժամա-
նակեայ կառավարութիւն մը հաստատուեցաւ, որ
մինչեւ օսմանից բանակին սեպտեմբեր ամսին
մէջ Պուքրէն գլուխը ժամանակը քննեց. Պ. Կոնս-
թանթին Բանթարեղէն խայսաճաճ կոչուեցաւ,
և անոր հետ բարձրագոյն գլուխ և երաշխաւոր
տէրութեան պաշտօնատարները որ ժամանակէ մը
ի վեր հոն կը գտնուէին, ժամանակաւոր իշխա-
նութիւն մը հաստատեցին:

Երգարեւ այս խայսաճաճութիւնը հաստատուելէն
ետքը բարձրագոյն գլուխը և երաշխաւոր տէրու-
թիւնը զատ զատ նպատակներով մէկ վճռական
հաստատութիւն մը խնդրեցին: Բնութիւնը եր-
կարեցաւ, գործառնութիւնը գծուար եղաւ և
մէկ տարւած հնարքներէն ետքը՝ որ բոլոր Լաշի
պան հոգի մէջ ձգեցին բարձրագոյն տառնին և
Լաշի գրողներին ատենին մի և նոյն կողմ խորհու-
րը կոնստանտնուպօլսի արձանագրութիւն մը եղաւ,
և մեծ փոխարքային Պալմա լիմանի պալատին մէջ
ստորագրուեցաւ 1849 մայիսի 4 ին, որ օգոստոս 4
թիւնով իրաւ հրատարակեցին:

Թեպէտ և Սօլտալիայի մէջ յեղափոխութիւն
մը չի կար, սակայն այն արձանագրութեան պայ-
մանները և Վալարիայի և Սօլտալիայի իշխանու-
թեանց ալ յարմար էր. Սօլտալիայի իշխանը իր հը-
րաժարականը տալ պարտաւորեցաւ, և յունիս 16
ին Պրիֆոր Կիքա և Պաուպօ Սթիպանի պայման-
այն երկու գաւառներուն իշխան կոչուեցան:

Յունիս 23, որ Պուքրէն յեղափոխութեան
թուականն է, Պ. Կոնսթանթին Բանթարեղէն
խայսաճաճութեան պաշտօնը ձգեց, որ ըստ արձանագ-
րութեան էր, և Լաշի տարին և Բնութիւն պէյերն
ալ ճամբայ ելէր էին կայսերական ընտրութեան
հրովարտականները նոր իշխաններուն տանիլ և Կոս-
տանդնուպօլսի հրաւիրելու համար պաշտօնին ըն-
դունելու:

Սթիպանի իշխանին պաշտօնի անցնելը Պուք-
րէն յունիս 28 ին եղաւ, և Բիքա իշխանին ալ
քանի մը օր ետքը: ճամբայ ելան և Կոստանդնու-
պօլսի հասան: Վալարիայի իշխանը յունիս 8 ին, և
Սօլտալիայի 10 ին: 14 ին Վալարիայի պաշտօնը
գտցին և վեհապալա Բիքային ներկայացան որ տու-
աւ անոնց միջոցով Բիքային պատուոյն նշանին հետ ի-
րենց իշխանութեան պատուոյն նշանները:

Երկու իշխանները տէրութեան պաշտօնատու-
նեցին և ուրիշ գետնաներէն հայկերայի՝ հրաւիր-
ուելէն ետքը, այս ամսոյ 9 ին ինչպէս վեր բոլոր
վեհապալա Բիքային երթալու հրամանը առնելով

նոյն օրը մեկնեցան դէպ ի իրենց իշխանութեան
երկիրը և հասեր են:

Լաւաւորիկ ըստ ամենայն ճշմարտութեան և ան-
պարտաւոր զուրկուած՝ Իստուբեան գաւառաց
պատմութիւններուն գլխաւոր պարագայները 1848
ապրիլէն մինչեւ 1849 օգոստոս: Կամովին զանց ը-
րինք շատ ու քիչ յարակից գործերը որ օրինաց դէմ
են կամ շատ ու քիչ ապօրինաւոր ներգործութեանց
կը վերաբերին: Եւ գործերը յիշելովն զուրկ-
յանգրաստից անանկ գործուածք մը կրնայիք տալ
անոնց որ գտնուած պայմանները նկատելով ամենց
գովնաւ և ոմանց պարտաւ կրնար ըլլալ: Բանի որ
խնդիր մը կը տարբերուի աղէկ է իրաւացի քննու-
թեամբ անոնց վրայ տեղեկութիւններ տալ. բայց
երբոր իրաւունքները տեղեկութիւն կամ լայնելով խըն-
դիր մը վճռուի ու լրմնանայ, լրմնանային վրայ
պէտք է կենալ գտնէ քանի որ միաբանութեան
խորհրդի եղող պէյին յարգը իւր ետեւեամբ կը
մեծարուի, և այն ետեւին է երկու կողմի իրա-
ւանց սահմանաւոր կարողութիւնը: Կերպով մը
անցեալը կը մոռցուի բայց ոչ գլխովին. կը մոռցու-
ի ներկայի խռովող բաներուն մէջ, և կը յիշուի
միայն որ ապագայն անցեալին դարձան մը ըլլայ:

Եւս կարճ և արագ համառօտութեանէս ետքը
նախ մէկ խորհրդածութիւն մը կ'ըլլայ առջեւէս:
Շատ տարիներէ առջին աղմուկ և խռովութիւն այս
իշխանութիւններուն մէջ անարկաւ են և իշխան
կը փոխուի: Եւ օրերս տախտակին թէպէտ Սօլտա-
լիայ յեղափոխութեանց վիճակի մէջ չէր, բայց իր
իշխանը պէտք եղաւ փոխել: Սակայն կը ծագէ
գործքերուն այս վիճակը: Եւստիս է հոգ ընելու
հանգարտութեան և յաջողութեան վիճակի մէջ
պահել այս գաւառները որ շատ կարօտ են. բայց
մենք կրնամք հաստատել որ այս ծանր և բազմա-
թիւ խռովութիւններուն մէջ Օսմանեան կառա-
վարութեան օրինաւոր իշխանութիւնը և ներգոր-
ծութիւնը բնաւ պատճառ եղած չէ և մէկուն
միտքէն ալ չանցիր որ զանցաւորութիւն ըրած ըլ-
լայ. կրնամք հաստատել որ այն իշխանութեան եր-
կիրները թշուառութիւններուն իրենց վրայ ըս-
պառնած առնեք նշանութեանց մէջ աչուրէին ի-
րենց ինքնակալին կը վերցնէին, որպէս զի անոր
պաշտպանութիւնը և սրտին բարեխօսութիւնը
անոնց օգնութեան հասնի: Եւ եթէ այն անկար-
գութեանց մէջ գտնուողներ ալ եղաւ նե՛ր բնա-
տէրութեանը վրայով չէր, որ միշտ յառաջադիմու-
թեան կը ցանկայ:

Եւ որովհետեւ գործ չի կայ առանց պատճա-
ռի, անհար չի պիտի ըլլայ ուրեմն գիտնալ թէ՛
ինչն է ծագեցաւ այն իշխանութեան երկիրներուն

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ՎՐԱՅ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարուստութիւն:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԻՉ:

Քաջաբերութեան պարգէններու վրայ:

Սկիւ առջեւ հատուածին Ա. մա-
սին մէջ ըսի, որ կառավարութիւննե-
րը՝ առեւտրական մտայածին կըռն մը
ետեւէ մտքերով, օտար աղբաց շա-
պարանք վաճառելու ու իրենք քիչ գը-
նելու համար արգելիլ օրէնքներ ու յար-
գաւոր հնարքներ, որով օտարին վա-
ճառքը կամ բոլորովին արգելին ներս
մտնալու կամ մտնաներուն փնտն ալ
տուած տուրքներուն համեմատուբը

1 ՏԵՂԵԿ 141-142-143-145-146-147-149-150
151-152-155-156-157-158:

պահեստներն,

Երկրորդ, բնիկ կամ աղբային վա-
ճառքները տարածելու համար պարգե-
նի (փոխմտեղբարիութեան) ու ան-
բարձրութիւն արդ (նեղութիւն փոխ-
տեղմիտ) հնարքներ, որ ընդհանուր
անուամբ պարգեւ քաջաբերութեան կ'ըս-
ուին:

Երգելիք օրինաց ու մտից տուրքե-
րուն աղբացութիւնը՝ մարտի վրայ խո-
սած ժամանակս պիտի քննեմ, ու այս
հատուածը միայն քաջաբերութեան
պարգէններուն պիտի պահեմ: Բայց
անոնց ամէն տեսակը մէկէն քննած ըլ-
լալու համար, պէտք է գիտնալ, որ
քաջաբերութեան պարգէնները միայն
տարածելի վաճառաց համար տրուած
ները չեն, այլ ուրիշ տեսակ մըն ալ
կայ, որ կառավարութիւնները բուն
խիկ աղբային հաստուածները հաս-
տոյններուն կամ կատարելագործողնե-
րուն կուտան, ուստի կրնանք անոնք
ալ մասնաւոր անուամբ պարգե-
նի անուանել, ու մենք ալ կար-

գաւ առաւ երթալու համար այս վեր-
ջիններէն սկսեք քննելու:

Ինչ հանրապէս ինչ քան որ աշխա-
տութիւն ու ջանք կ'ուզէ, հարկաւ
քաջաբերութեան կարօտ է. բայց այս
քաջաբերութիւնը օգտակար ըլլալու
համար պէտք է որ բուն չըլլայ, բնա-
կան ըլլայ, կամ ինչպէս կ'ըսեն, «իր
տոքովը գայ»:

Հաստուածաց համար հնարաւոր
եղած բնական քաջաբերութիւնը հաստ-
ուածին բուն իսկ պատճառութեամբ կամ
սպասարկող խորհուրդներէն է: Թէ որ
հաստուած մը իրօք պէտք է, զանոնք
հաստել տալու համար պարգեւ կամ
քաջաբերութիւն տալը՝ անօգուտ ծախք
մը ընել է. վասն զի, անանկով այն
հաստուածին գինը կ'եւեւնայ ու հա-
տարակց գանձը զուր տեղը կը պա-
պըլի: Թէ որ հաստուած մը իրօք
պէտք չէ նե՛ր, պարգեւ կամ քաջաբե-
րութիւն տալով զանկիւ պունի հաս-
տել տալը՝ փաստակար ծախք մը ընել
է. վասն զի, այն եղած ծախքը աւե-

լի պիտանի ձեւնարկութեան մը գոր-
ծածելով՝ անկէ ելելիք օգուտը ազ-
գին համար կորսուած կ'ըլլայ:

Բաժանեցէս դիւրին կը հասկըցվի,
որ քաջաբերութեան պարգէններուն
աղբացութիւնը կրկնակի է. օգուտ
ալ կրնան ընել փնտ ալ:

Եւս տեսակ պարգէնները աղբի
մը այն ժամանակը օգուտ կ'ընեն, եր-
բոր անոնք դրուելով նախ, անանկ
հաստուածները ձեռք կուգան, որ
թէպէտ առջի բերանը շատ վատա-
կաւոր չեն երեւնար, կամ դժար կ'ե-
րեւնան, բայց ետքը անոնց հաստման
կերպը կամ արհեստը զարգանալէն ե-
տեւ, երկրին մեծամեծ օգուտներ
կ'ընեն:

Երկրորդ, անանկ հաստուածներ
կը հաւցնեն, որ օրջախ սուղի ալ նըս-
տին պիտանութեանը կամ աղբային
սպասարկուելու համար. պէտք են գործի-
նակ վառօղակործող ջրի, զինագործու-
թիւնը և ուրիշ այս կարգէ եղող ար-
հեստները. որոնց համար ստակ խը-

դժբաղդութիւնը՝ կամ անոնց տակն ու վրայ ըլլալը ։ Վրիպակէ կամ ուրիշ դժուարութենէն վախճալով ամէն պատճառները յուշումներ վրանիս չենք առնել , բայց վերադառնալ պայմանագրութեան վրայ կայանելով չենք կրնար սխալիլ ։ Բ . Յօդուածին մէջ կը ըսուի որ փորձառութեան հասարակեց փոխառութեան և գործնական կանոնադրութեան լաւագործութեան կարեւորութիւնը ։ Ե . Երկուստեք ալ կ'ըսէ թէ երկուստեք արդի հասարակութեան նորոգութեան մէջ արդի հասարակութեան զեղծութիւնները և երկրին այժմեան վիճակը իր պահանջը ։ Այս հանգամանքներէն իմաստաւորութեան է որ , եթէ այն փոփոխութիւնները և այն նորոգութիւնները թէ որ շուտ մը գործադրուէր՝ առանց սպասելու նոյն զեղծութեանց վերականգնելու , անշուշտ նոյն դաւաճանքներուն վիճակը՝ այս ետքի ժամանակներուն ծանրութեան աստիճանը չէին ըստանար ։ Հայտնի է որ միտքերնուս մէջ պէտքը չէր զածր արդարացիներու կամք մտած չըլլալով կը խօսիր մը . մանաւանդ կ'օգտէ մեզի Սօցիալիստի օրինակը՝ որուն մէջ յեղափոխութեան մը չեղաւ ։ Ինչպէս Սօցիալիստ իշխանը հանեցին . վասն զի կառավարութեան մէջ շատ անտեղութիւններ խօթած էր ։ Ինչպէս վերը ըսինք այս անտեղութիւնները Օսմանեան տէրութեան կախում չունէր , և այն անտեղութիւնները շուտով վերացունել չի խորհրդաւոր ըլլալով՝ այս պարտականութիւնն ալ մինչեւ Օսմանեան տէրութեանը մարդ չի հասցունէր ։

« Գեղեցիկ ասիկա ըսել նոր իշխաններուն վարձուներէն համար ։ Գործնական կանոնագրութեանց յաճախակի զանցառութիւններ և անթիւ զեղծութիւններ որ այն իշխանութեանց օրէնքներուն տեղը անցեր էին , իրենց յաջորդներուն կորուստ պատճառեցին . որոնց փրկութիւնը՝ կայսերական կառավարութեան խորհրդոցը հպատակիլն էր , որ միշտ կ'ուզէր և ուզեց օրինաւորութեան թաղաւորելը ։ Այն մը աչքերնիս անցեալին վրայ դարձը նենք՝ պիտի տեսնամք՝ որ այն իշխանները Օսմանեան տէրութեան խորհուրդէն հեռացանուն պէտք բաւին զօրութիւնը զերեւել կը կործանէր իրենց աստիճանէն ։ Վեհափառ տէրութեան խորհուրդը մի միայն այն իշխանութիւններուն երջանիկ ըլլալն է ։ Աստիճան է ֆէնտին որ արքունի գործակալ էր այն գաւառներուն մէջ խորին մտք պատասխանեց Պ . Կոստանդին Բանդարեանին , որ խալաֆաթիստ պաշտօնը առնելով ըսեք էր թէ երաշխաւոր և միանգամայն Օսմանեան տէրութեանը հաւատարմութիւնը ըլլայ . Գրեւոր է ֆէնտին պատասխանէր է . միայն չու գաւառները իր Սօցիալիստ օգուտը ինքն , և վեհափառ արքային խորհուրդները կապալած իշխան ։ Եւ արդարեւ այս խորհուրդն է ինքնապաշտօն խորհուրդը . որ երկու իշխանաց իրեն ներկայացած ատենը այս երեւելի խօսքերը ըսած է ։ « Ինչպէս որ ձեզ յանձնած ժողովուրդներս երջանիկ ըլլան , և ժողովուրդը երջանիկ ըլլալու համար դուք իրար սիրեցէք , և միաբան եղէք միշտ » ։ Իշխանները խորին շնորհապարտութեամբ ապահովութիւն յուշուցեր են , « Իր ոչ ջանք և ոչ անձնաւորութիւն ինքնապաշտօն վեհափառ Ս . Բայրի վեհաձեռնական խորհրդոցը յարմար . և թէ այս ծանր և փափուկ պարագայներուն մէջ յոյսեր նին իրեն վրայ հիմնուած է . և այս խորհուրդը պիտի ըլլայ իրենց բոլոր ուժը » ։ Յունիս 28 ը Պաւլոսի մէջ իշխանութիւնն առած օրը՝ վեհափառ Ս . Բայրի նպատակներուն խելամուտ ըլլալով՝ Սօցիալիստ իշխանը ասանկ ըսած էր պայքարեալ . « Ժամանակ է որ մեր բոլոր ջանքը միաբանեմք

ժողովուրդեան վատահոգութիւնը արժանաւորապէս ընդունելու համար , որ ձեր ամէն մէկուն վրայ ժողովուրդեան ունեցած երջանկութեան յոյսը չի խաբուիր » ։

« Երգարեւ պարագայները ծանր են , բայց առաւել ծանր են Վալարիայի իշխանին համար քան թէ Սօցիալիստի իշխանին , որ այս ետքին յաղթութեւն դժուարութիւններ չունի և հասարակաց իր իշխանութեան վրայ ունեցած համարմունքը ուղղման պէտք պիտի վարէ ։ Իրացեալ սահմանադրութեան բոլոր խաղաղութեան մէջ են , վասնորոյ այս երկու գաւառներուն մէջ տախտակի պիտի նստին օսմանցեալ զօրքերը ։ Այս գաւառներուն բոլոր գործերը տակաւին մեծ ներդրութեան մէջ են , և չեն վերցնում արդէն այն բազմութիւն զեղծութիւնները որ աղբային հարստութիւնը կը աղկարային այսպիսի ժամանակէն ի վեր ։ Բայց ինչպէս Օսմանեան տէրութիւնը , սահմանադրութեան դուրս ելած բաներուն անկողնակից կենալ , նիւթական և բարձրական օգնութիւն դրուելով իր երկիրներուն ամէն մասին մէջ իր հրամանատարներուն կողմէն որ այս անկողնակցութիւնը բաւարարող պահուի . և պարագայները ներքեւն պէտք այն իշխանութեան երկիրներն ալ բարեկարգել ։ Ինչպէս որ Վանութեան գաւառներուն նոր հաստատութիւնը օրէնքները՝ առանց բացառութեան ընդհանուր կանոն ըլլան , և այն զեղծութիւնները որ արմատաւոր իրերէն պիտի ջանան ալ վերստին չի կրնան երեւնալ ։ Ինչպէս որ գործնական կարգադրութիւնները աչքէ անցնելէն ետքը մեռեալ օրէնքներ չըլլան , և իրենց վախճանը հեշտախոտութեանց և ուրիշ անառակ կրից նպատակ չըլլայ ։ Այս է կարեւոր գործը և անտարակոյս կը կատարուի , բայց մէկ պայմանաւ . սա է որ իշխանները բոլորովին վեհափառ Ս . Բայրի հպատակ ըլլան , և անոր խորհուրդները միայն իրենց աղբէն , վատահոգութիւնն ունենան անոր վրայ , և ինչպէս որ իրենք ալ ըսած են այն ժամանակը զօրաւոր կ'ըլլան և ուղղած բարութիւններն կը յաղկուի ։ Բայց առանց վեհափառ տէրութեան խորհրդոցը և վատահոգութեան կ'ըլլան անոր , և անկարող կը մնան իրենց յաջորդներուն պէտք զանգեցնելու մէջ ։ Եթէ գաւառ օրերը նորէն գան , կը յիշեն անապառ իրենց իշխանութիւնը ոչ ըսած ատենը՝ հպատակ կենալու համար ըրած խոստումներն ։ Բայց ձգեցէք այս են թագրութիւնները որ չեն կրնար կատարուիլ ։ Փորձառութիւնը մարդուս մեծ գործը է , քաջ գիտեմք՝ որ իշխաններուն գործովը հպատակաց և Օսմանեան տէրութեան մէջ տեղը օտար կամեցողութիւններ չի պիտի մտնան . որով բոլոր յանկալի բարեկարգութիւնները անխոչ և անխափան պիտի ըլլան ։ Կաթողիկոս կը յանձնէր այս ամէնը նոյն իշխանութեան երկրին օգտին համար որ ի բնէ բարի է , և բարգաւաճելու համար ամենայն տեսութեամբ միայն աղէկ ինստիտուցիան իշխանութիւնը կը պահանջէ ։

« Եթեպիստոն Ս . Բայրի այս տարի պայքարի անուշտեան աղօթքը սուրբան Ս . Եփեմէս ըրած երկուշաբթի անուշտ սոփորականէն աւելի հանգիստով , որովհետեւ Պապի Հիւմայիսէն մինչեւ յիշեալ միջինը զիմացէ զիմաց երկու կարգ զօր շարունակ էր որոնց թիւը կը հասնէր մինչեւ վաթսուհ հազար . և այս առիթով մայրաքաղաքիս մէջ գրուելու զգրութեան բոլոր զօրաց մարքութիւնը և առողջութիւնն ալ աչքէ անցուց ։

« Հրեկոյ աղբային անտուկին մէկն ալ Օրթա գիւղի պիսիսիս պահուած ըլլալը տեղեկանալով

չարագործ մարդիկ հինգշաբթիէն ուրախ ըլլաւ . նախ զիշեր բաղնաթեամբ յիշեալ պիսիսիս մը տեղ ու տիրացեր են այն մեծկակ հարստութեանը բայց չեն կրցեր վայելիլ . որովհետեւ արդէն մէկ քանին տեղեւոյս ոստիկանին ձեռքը ինկած են և առնել ալ եգիպտացի հրեայներ են ։

« Իպրահիմի կը գրեն որ Սօցիալիստ քարտուղարը Պ . Վալարիս , շոգենաւէն դուրս ելլալու հրամանագիրը ուղարկուելու պատճառը քառանկիսայէն հասկընարու համար շոգենաւէն նաւակովը յամաքը կ'ըլլայ և ետ դառնալուն շոգենաւը ելլալու ատեն , ինտոր կ'ըլլայ մեջքի կախ աւերը նաւակէն դուրս նետած ոտքին արդէն ըլլալով իւր հաւաարակալութիւնը կը կորսուցունէն՝ ու գլխի վրայ ծալել կ'ընեն ։ Օսման ալ նոյն օրը շատ խռոված ըլլալուն ամենէն որ օգնութեան հասան նէ՝ կենդանի չի կրցան գտնալ խեղճ երիտասարդը ։

« Գեղարատէն այսպէս կը գրեն ։ Կառուէ մաճառներուն զօրապետը բոլոր վտանգներուն քաջութեամբ կը գրէ . Բամուի պատերազմի առած վերքերը թէպէտ խիստ ծանր էին բայց բնաւ արդէն չեղան իրեն պատերազմը շարունակելու , մաճառները գիտեալ թէ այս օրերս կրկնապատկեր են իրենց ուժը ։

« Գեմին վրայով բան մը չեմք գրեր , որովհետեւ դուք ալ մեզի հետ մի և նոյն օրը ըսէր կրնայք առնել անոր բանակէն ։

« Եւսիս 2 ին մաճառները իրենց ժողովրդը Ս . Եփեմէն հաստատեցին ։

« Սոսիս հոս շատ նաւաղէ ։ Եւսիսի թուղթ ստակը 25 % կը կորսուցունէն Վ . Ենայի մէջ ։

« Եւսիսի մը ալ օգոստոս 4 թուականով այսպէս կը գրէ ։

« Ս . Եր օրագիրը՝ որոնք աղէկ տեղեկութիւն կրնան տանել ուրիշ օրագիրներն աւելի կ'ընեն , որ Բենեթիսիս զօրապետը թիւթէլ թիւթէլ այս ամս այն 2 ին , չէ նէ շատ դժուար պիտի կորսուցունեն ։ Հիմա Կոստան մաճառ զօրապետը կը նստի այս քաղաքը եօթը հազար զօրքով ։ Մաճառի հարաւի բաւական պատերազմ ըրած հաղթուն վրայ ասիէ աղէկ յարմար կէտ մը չիկայ ։

« Եթեւ որ գրելով 10-12 հազար հոգի ունենալով Երաշխիստակը կը հաղածէր , յուլիս 30 ատոր վրայ յարձակեցաւ անոր 1200 հոգին սպաննեց Բամուիսի , իսկ մին ալ փնտ թնդանալու և ձիւնոր զօրաց հաղթուններով մաղ մնաց որ Երաշխիս ալ գերի բռնէր ։ Եւսիսի փնտ ալ մաճառները կրեցին ։ Եթեմէնի բարձրագոյն մօտերս մեծ պատերազմ մը պիտի ըլլայ ։ Եւսիս պատերազմին՝ ու մանր կ'ընեն որ 100 հազար հոգի պիտի ելլայ , 50 հազար Բարեկիցի բանակէն , նոյնպիսի 50 հազար Բարեկիցի բանակէն , ոմանք կ'ընեն 200 հազար և ու մանր ալ մինչեւ 300 հազար , բայց մեր խելքին 150 հազարը առաւել մօտ կուգայ ։

« Բոտ լատինացեոյ օգոստոս 12 ին Խալապիսիս ալ կը գրեն որ Շաղապիսիս մեծկակ պատերազմ մը եղեր է 1 ուտեմի և Պեմի մէջ տեղ , շատ արիւն թափուել է երկու կողմէն ալ ։ Մաճառները բանի մը թնդանալու կորսուցունցեր են . հազար հինգ հարիւր հոգի մեռած ու վիրաւորած ունեցեր են և վեց հարիւր ալ գերի առել են ։

« Երեւոթիսիս ուս երեւելի զօրապետը որ թրանսիլլանիա մասա ստակին անգամ , այս պատերազմին մեռեր է ։ Մաճառները Սօցիալիստի ելլալէն ետեւ կրկին թրանսիլլանիա մասալով Սօցիալիստի սահմանագրութիւնը կը պահպանեն ուժը

նոյնը իմաստութիւն չէ ։

« Երբորդ , քաջալերութեան պարգեւներուն օգտակար աղբեցութիւնը գիտութեանց ու գրականութեան զարգացմանը համար ալ չի ստուիր ։ Այն խելքը գրելով մարդ , գիտունի մը կամ ընտիր հեղինակի մը իր հանձարին կամ աշխատասիրութեանը անսովոր ճշգնացող համար հրապարակաւ կամ ծածուկ տրուած պատիւը ու վարձքը արժանաւոր չի սեպելու ու աւելի ուրիշ բարոյականութիւն գրգռելու և ընդհանուր ճարտարութեան զարգացմանը նպատակաւոր չհարգ մը համարելով չի ուրախանար ։

« Այս դիպուածներէն դուրս ճարտարութեան քաջալերութիւնն տարբերութիւն անօգուտ ու փնտաւոր է ։ Սօցիալիստ իր անձնական շահէն աւելի իրեն քաջալերութիւն չի կրնար ըլլալ ։ Իր մարդ , շահելով խելքը չի կորած գործի մը ձեռք զարնել կ'ուզէ ։ Եւսիս արդարաւոր ճարտարութեան բնական պաշտպանը այն ճարտարութեան հաստ

ուածոցը սարառողներն են , թէ որ այս պաշտպանութիւնը բաւական չէ , աւելի ուրիշ կերպ քաջալերելով ծաղկեցնելն ալ անօգուտ ու փնտաւոր է ։ Ինչպէս որ վերը պատճառովը ցրցուցի . քաջալերութեան պարգեւներուն երկրորդ կարգը աղբային հաստուածոց տարածութիւնը համար տրուածն էր են ըսինք ։

« Կառավարութիւնները այս քաջալերութիւնը իրենց վաճառականութեան կողմէն որ ապտու աղբայից հեռու մտածութեանը գիմանալու կարող ըլլան , կամ որ նոյնն է , կը ջանան որ հաստուածները բնիս ու իրենց փնտաւորածն են որ օտար աղբերը իրենց մէջ չեն ։ Այս ծամբով իրենց մտքը վաճառք տարածել ըսելով վատարկել ըսել չէ , այլ օտարներու համար տարապահակ (անկարեայ) բեռ կրել և շտապել շատ ատեն ըրածնին ասանկէ ։

« Երգարեւ , թէ որ Սօցիալիստի վաճառական մը Պոլիս տեսակ մը վաճառք խրկէ , ու իր արհեստին վաստակովը

հանգերձ իրեն 100 լրայի արծէ . և թէ որ նոյն քաղաքին մէջ նոյն վաճառք գաղղիացի վաճառական մը 90 լրայի ծախելու ըլլայ ու պոքեցիք ալ միայն այս վերջինէն առնելու ըլլան նէ զարմանք չէ . վասն զի , կը հասկըցուի որ Վաղղիս տէրութիւնը իր վաճառականին 10 լրէ պարգեւ տուել է այն վաճառքը տարածած ժամանակը որով Սօցիալիստից հեռամտութեանը գիմանայ , որ թէպէտ իրօք ան ալ կը գիմանայ , իրենը կը վաճառէ , բայց բանին տակը քննելու ըլլանք կը նայինք որ Վաղղիս տէրութիւնը իր փնտաւոր Վաղղիս սպառողները 10 լրայով իրաւ խաղցուցեր է (զեմֆեթ ընեն) ։

« Այս առումներէն դաղղիացի վաճառականը բան մը չի կորսնցնէր . վասն զի , իր 100 լրանոց վաճառքներուն գինը ճիշդ մը կ'ըստանայ , միայն սա տարբերութեամբ , որ մէկ անձէ մը կամ մանաւանդ մէկ աղբիւրէ մը հանելուն տեղը երկու զատ աղբիւրներէ կը հանէ . այսինքն 90 լրան Վաղղիս

ժողովուրդէն կը հանէ ու 10 լրան ալ իր կառավարութեան գանձէն . կորուստը միայն իր աղբին կ'ըլլայ , որով հետեւ 100 լրայի վաճառք կը տարածէ ու փոխարէն 90 լրայի վաճառք կամ դրամ կ'առնէ ։

« Այսու ամենայնիւ , այս կարգ քաջալերութեանց մէջ մասնաւոր տեսակ մը կայ , որ աղբին վաճառականութիւնը զարգացնելու խիստ օգտակար ու աղբին ալ շատ շահաւոր է ։ Այս տեսակ քաջալերութիւնն ալ կառավարութիւնները հետեւեալ առիթով միայն կուտան իրենց վաճառականներուն ։

« Եւսիս աղբայի գործարաններուն մէջ չինուած հաստուածոց շտապի նախահան նիւթերը օտար երկիրներէ կուգան . այն նիւթերը օտար երկիրներէ կուգան . այն նիւթերը ընդհանրապէս ներս մտած ժամանակին մոխր սուրբ մը կը վաճարեն , որով իրենցմէ չինուած հաստուածոց գինը կը ծանրանայ ։ Կառավարութիւնները երբոր կը տեսնեն , որ այս կերպով իրենց աղբային

կ'ըսենք որ գաղղիացիք սուսաւել սովորած են, մա- նաւանդ գաւառներուն մէջ, ինչպէս պոստալի պա- ռաւ քան թէ ինչպէս հասարակականութիւնն:

ԱՆԳՂԻԱ. Բայ Լաթինացի ոգոստոս 1 ին հետեւեալ խօսքերը անցաւ հասարակաց խորհրդ- գարանին մէջ:

Պ. Սիւն. (Օրագիրներուն գրածներէն կը հաս- տատուի որ Սալթայի կառավարութիւնը Հրո. ու մայէն փախչողներուն թշուառութիւնն չէ ըրեր որ կղզին ելլան նաւերէն: Սիւն կարծիք ունի նե- թող ունենայ, ես անանկ գիտեմ որ հոռոմայեցւոյ քաջութիւնը՝ դիւցազնական պատերազմը ամէն լուսաւորեալ մարդոյ սիրտը մէկ սաստիկ համակ- րութիւն մը ներշնչեց: Հիմա կը հարցունեմ ձե- ղը. Սալթայի կառավարութիւնը ասանկ կործա- ժողովրդի մը ասպնջականութիւնն չընէ նե յան- ցանք գործած կ'ըլլայ, եւ չէ:

Պ. Հալ. Հոռոմայէն այնչափ շատ փախտա- կան եկեր է Սալթա որ տեղւոյն կառավարութիւ- նը պարտաւորեալ է զգուշութեան համար անոնց թիւ մը որոշելու, որպէս զի այն թեւէն աւելի մարդ չընդունելով կղզին կառավարութիւնը վը- տանքը չի ձգէ:

Ի. Օւս. Նիւման. (Էստրիայի Հէյնո զօրապետը Բէլձիէն ելլալէն առաջ մէկ յայտարարութիւն մը հանեց որով բարբարոսական պատիժներ կ'ըստա- նար բնակչաց թէ որ կրկին ապստամբութեան փորձ փորձեն նե: Եւ յայտարարութիւնը մեր տէրու- թեան ամէն հպատակներուն սիրտը մեծ տագնապ մը ձգեց: Որովհետեւ Բէլձիէն մէջ քաղաքական փոքրիկ յանցանքով մին ալ բռնուող մարդը իսկոյն պիտի ի մահ գատապարտուի: Ինչպէս մէկ տէրու- թեան մը օրէնք մահ չհրամայէր, յեղափոխութի- կերպարանք հապնողին, սուտ լուր հրատարակողին, զինուորը նախատողին: Կաղաչեմ ի Օւս. Բալմերս- թօնին որ այս յայտարարութիւնը, որ առաւել բացատրելու չեմ կրնար համարձակիլ, վաւերական է. թէ չէ:

Ի. Օւս. Բալմերսթօն. Կառավարութիւնն ալ ուրիշ մարդոց պէս շատ ցաւեցաւ երբոր այս յայ- տարարութիւնը կարգաց: Եւ ինչպէս աւելի խօսք չեմ կրնար ընել այս մասին: Եւ որովհետեւ այս լուրը ինծի ի պաշտօնէ եկած չէ, անոր համար չեմ կրն- նար ըսել թէ այն յայտարարութիւնը վաւերական է, թէ չէ:

Ի. Օւս. Նիւման. Հունգարիայի մէջ իրենց իշ- խանութիւնը բանեցունող տէրութիւններէն պա- կան իրաւունք ունի Նիւգլայի տէրութիւնը ինքն ալ այս գործին մէջ մտնալու, որպէս զի, մաճառ- ները ազատէ գլուխին պատահած աղէտքէն:

Ի. Օւս. Բալմերսթօն. Կառավարութիւնը հի- մակուան պարագաները աղէկ կը քննէ կ'իմանայ որ ետքէն ինչ ծամբայ բռնելիքը գիտնայ:

Ի. Օւս. Նիւման. Երբ մանաւոր ժողովքներէն ա- լելի բաղմամբ ժողովք մը եղաւ Հունգարիայի օգուտը մոտենելու համար որուն մէջ շատ կերպ խօսքեր եղաւ մաճառներուն կողմէ Բուս. — աւս. գրիայի դէմ որոնք հոս մի քան միջոց գրիւ տեղէր- նիս չի ներեր:

Պ. Հիւստէն. որ Նիւգլայի երկաթէ ծանա- պարհներուն խիստ շատը ասոր ձեռքը ըլլալուն և անհուն հարստութեան ալ տէր ըլլալուն անունը երկաթէ ծանապարհներուն խափառը կ'ըսուեր, ասանկ երեւելի հարուստ մը սքանկացեր է և այս օրերս ունեցած բոլոր հաստատուն ստացուածքը ծախու- երէր է որ 700.000 լիւռ սիւնիկին այսինքն 84 մի- լիոն զուռուշ արծէք ունի, թող արծաթեղէն ու կեղէն կահկարասիքը և ունեցած պատրաստ գը- րամը:

ԱՆՍԳՐԻԱ. Վէնայէն Պիւտ եկող փութան մաճառները բռնեց են, նամակներուն հետ միայն 6.000 ֆիօրինի ալ Պանքայի թուղթ կայ եղեր:

Սոտերս նախարարաց ատենը պիտի փոխ- ուի կ'ըսեն: Պ. Պիւտ որ արքունի խորհրդարանին երեւելի մէկ անդամն է, ներքին պաշտօնեայ պի- տի ըլլայ եղեր. հասարակաց կրթութեան պաշտօ- նըն ալ է օ տը թիւն կոմիսն արուեր որ Սալթան ներուն վրայով գրած գործքերովը մեծ անուն ըս- տացած է:

Վէնայի գերմաներէն օրագիրը Վէլդէնի պատերազմին վրայով հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հրատարակէ:

«Թշնամիները (մաճառ) ամէն կողմէն պաշար- ուած ըլլալով չկրցան իրենց ուժը բանեցունել: Թէպէտ մեծ յուսահատութեամբ դէմ կեցան, բայց խոր չընելով ետ մղուեցան և երկու գորշակ կորսուեցան, հետն ալ երկու թնգանօղ և 500 գերի: Երբոր մեր զօրքը փախստական մաճառնե- րուն ետեւէն կ'երթային, մէյմըն ալ հասկցուե-

ցաւ որ այս զօրքը զօրաւոր յառաջապահ գունդ- մըն է եղեր. անդին իսկ բանակներուն մէկ հը- զօրագուն մասը գիշերանց գէտ ի հիւսիս գաղ- տուկ ծամբայ ելեր է: Սիւնիմէ զօրապետն ալ իւր բաղմամբ հեծեալզօրքը անոր հետքը թող չիտալով կը յուսամք որ ետեւէն կը հասնի: Եւ ուրիշ քանի մը գունդ զօրք ալ խաւրուեցաւ թող չիտալու համար որ թշնամին թէիս հաստատուի, կամ անկէ անդին անցնի:

«Եւրեմն յայտնի է որ Գեմպէսին ու Կոնկէն ինչպէս որ կ'ուզէին, նորէն տիրած են թէիս գե- տին հիւսիսային կողմէն և Պէմն ալ հարաւի կող- մէն:

«Հատ չի քշեր, մաճառներուն բանակը անտա- րակցա միանալով այս անմառչելի երկրին մէջ Քօ- մօնի անմարտնչելի գումարտակները իրենց յա- ռաջապահ զօրք ընելով և Սէմէտէնի զօրքն ալ թիկնապահ գիւրութեամբ պիտի գործադրեն ի- րենց յատակագիծին երկրորդ մասը, ինչպէս որ ա- ռաջինը յաջողեցաւ և մեր տէրութեան ծանուցա- կան գիրքը անգամ պարտաւորեցաւ յարգանք պատմելու այս գէպքը:

«Սոտերսները իրենց շինած յատակագիծը ամ- բող կատարելու համար մօտերս անուշտ պիտի յորձակին Բաքթեվիչ ռուս զօրապետին ահեղ բա- նակին վրայ:

Եւ օրագրին նայուի նե արդէն պատերազմը սկսուեր է որովհետեւ յուլիսի 17 ին, բոլոր օրը թնգանողներուն արտումը կը լուրի եղեր Գեմպէ- մէջ: Վէնայի օրագրին խօսքին համեմատ ահա կայսերական բանակներուն վիճակը:

Վէնիս յուլիսի 18 ին Գեմպէ մօտաւ, երբոր մա- ճառները իրենց կամօքը թողուցին այս քաղաքը, և հոն հաստատեց իրեն բանակատեղին, Բաքթեվիչ լիւր — Սակ բանակած է Պոտայէն 15 փարսան հեռու: Սոմպէտի զօրապետը որ Գեմպէն ռուս- ներուն օգնութեան վաղեյ, Վէլդէն է:

Պոյէմայի օժակի թէպէտ անուն օրագիրը կ'ըսէ որ մոճառները Եւրոպի ամբողջ մէջ գտան 65 թըն- դանօղ, քանի մը հազար հրացան և իսկ մը վաւօր- ու ռուսք:

ԻՏԱԼԻԱ. Ինթերմիլի կառավարութիւնը Է- լստրիայի առաջին պայմանները չընդունելով ու- ղեց որ անոնցմէ մէկ քանին վերցունէ, մէկ քանին փոխէ, մէկ քանին ալ չափաւորէ, վերջապէս իւր կամքը ինչպէս էր գրի առնելով Վէնայի արքու- նի խորհրդարանին խաւրեց, այն ալ առանց կըրկ- նութեան ընդունելով՝ հիմա հաշտութիւնը կա- տարեալ կը համարուի:

ԵՐԳԱՅԻՆ

Երբիս մէջ ուսումնասիրութիւնը և հետեւա- բար արդատութիւնը քիչ շատ տարածուած ը- լալուն որչափ զանազան ապացոյցներ կան նե, ա- նոնցմէ մէկն ալ, կամ ըսւ ևս ըսել գլխաւորն ալ տա է որ, ժամանակ մը գեղարդութեամբ գործը մը խափանուեր նե՝ ալ անոր վերստին հաստատ- ուիլը խիստ դժուար կ'ըլլար, բայց հիմա կը տես- նանք որ ասանկ չէ, ամէն տեղ ուսումնասէր, աղ- քատէր մարդիկ քիչ շատ գտնուելով՝ տգէտին ու աղգատեացին տգիտութեամբ, հակառակութե- թափանցած դպրոցը, իսկոյն ուսումնասէր մը, աղ- քատէր մը կ'ըլլայ նորէն կը հաստատու առաջընթե- աւելի կանոնաւոր, որով կ'ամբողջուեն իւր հակա- ռակորդը. ասոր օրինակը տեսնուեցաւ քանի քա- նի անգամ այս մէկ քանի տարիս մէջ:

Եւրոպի տարի թօփ խափու յանուն սրբոյն Պան- գալէսինի դպրոց մը հաստատուեցաւ նոյն ան- ուամբ նոր ընկերութեան մը ձեռք, իսկ այս աղ- քօգուս գործը անգործ մնացած էր մինչեւ այսօր: Չեմք կրնար ըսել որ ասոր ալ պատճառը տգիտու- թիւն կամ հակառակութիւնն եղաւ, որովհետեւ ըստ արժանւոյն դպրոցի մը հոգ տանելու յաջողակ մարդու պակասութենէն ալ կամ ուրիշ պատճառ- ներով ալ կրնայ դպրոց մը խափանուիլ: Ինչ և իցէ պատճառը, հիմա ուրախ եմք որ նոյն ընկերութիւ- նը և նոյն դպրոցը վերստին հաստատուեր այսինքն բարեկարգութեան (որովհետեւ անգործութեամբ դըպ- րոց մը խափանուածէն աւելի գէշ է) և այս նոյն թաղի սուրբ Նիկողայոս եկեղեցիի վերանորոգ- արժանապատիւ Սոփիէան Զակոբ աղայի ջանքը լը վեհափառ սրբազան Պատրիարք հայրենիս ալ որ անգագար դպրոցներուն յառաջադիմութիւնը կը խորհի, իւր պատրիարքական կոնգալաւը մէկ քանի յարգի անձինք՝ յիշեալ արժանապատիւ Զա- կոբ աղային ձեռնամուխ եղած գործին օգնութի- ընելու համար հոգաբարձու անուանեց: Կը յու-

սամք որ այս դպրոցն ալ անխափան օր աւուր յա- ռաջ կ'երթայ յիշեալ անձանց ջանքեր և բարե- պաշտ աղգայնոց բաժանորդութեամբը նոյն ընկե- րութեան որուն տարիկան բաժինն է 50 զուռուշ 1 մարտ 1849 էն սկըսեալ: Թօփխափու բաւական հայազգի բնակիչք կան ինչպէս դպրոցի աշակեր- տաց թիւէն ալ յայտնի է որ առայժմ 130 էն ա- լելի է, բայց գրեթէ առհասարակ աղքատ մար- դիկ ըլլալուն իրենց ուրիշ տեղերու համադրի եղ- բարց օգնութեանը կարօտ են, ուստի ով դք որ բաժանորդ գտնուի յիշեալ ընկերութեան մասնա- լոր ինամք մը տարած պիտի ըլլայ տեղւոյն աղքա- տիկ մանկանց:

ԱՌԵՒՏՐԵԿԱՆ

ՊՕԼԻՍ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1849

ԲԵՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

Ի ԱՆԹԱՐԻՅԷ

Սոտերս երկան թէ ֆէն 200 — 205	վերջի շոգենաւը
» կարճ » 230 — 235	թուլ լուր բե-
» սէլէ » 250 — 260	րաւ:
» Վրաստանու աղբխալ հօխան 60 — 70	
» Պարսից տեսակը » 135 — 140	
Վիթի շատ թուլ է.	հօխան 160
Ղէհրի հին ապրանքը իսպա. Լ. նկ.	» 15 — 15 1/2
» Սիւրիք »	» 9 — 11
Թիֆլիսի ֆրանքայ պօրտոյ »	» 13 1/2
Լափախ աղտոտ »	խանգար 140 — 145
Պալ մամի »	հօխան 22 — 22 1/2
Սաղի կանանչ սեաւ »	» 8 — 9
Բեօք պոյա ամենաթուլ է »	խանգար 170 — 175
Փաղամուտ բանված նոյնպէս »	» 50 — 58
Ղուշուուղ իւր. հատը 55 — 60	կ'ուղիկ Վրաս-
Սամար » 25 — 27	տանի համար:
Թէմպէքի իւր կանիւիկ.	
» Սպա. մանր քսակ տուրակի տարայ »	2 1/2. 3 հօխա 8.8 1/2
» » մեծ » » 7. 10 »	» 6.7 1/2
» Հիրաղ » » 2 1/2. 3 »	» 10. 11
» Բեշան » » 3. 4 »	» 9 1/2. 10

Հիճաղ հիւսէլինի գրեթէ եկած չունի. Թէմպէքիին այս գինները օրինաւոր գին չեն սեպուիր. քանզի առուտուրը, մանաւանդ սու- րանքն ալ օրինաւոր ապրանք, օրինաւոր առու- տուր չէ:

ՕՏԱՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

Խահվէ մարդիկ շատ կը բնորոշվի, ու գրեթէ չի կայ 100	հօխան 640 — 650
» հասարակ տեսակը »	» 520 — 540
Հարաք ինկիլիք քելէ »	խանգար 290 — 300
» » կոտորուել փօլ »	» 245 — 250
» Հօլանտա քելէ »	» 175 — 180
» » կոտորուել փօլ »	» 140 — 145
Սիլիկո ըստ տեսակին »	հօխան 72 — 75
Խորըղ » »	» 72 — 73
Չէրիկ մանր սնուել »	խանգար 175 — 180
Գէնէքէ ջուխտ »	սնուել 375 — 380
Խալայ գառն ու արծիւ նշան »	խանգար 550 — 560
Երկաթ ինկիլիք »	» 45 — 46
» մսիկֆինը »	» 105 — 110
Ղուշուու հասարակ »	» 90 — 95
» ինկիլիքի ֆուանսըղի ապրանքը որ քիւլիւ- չէ կ'ըլլայ առ հասարակ »	խանգար 100 — 110
Սարը թէլ ու թէնէքէ »	հօխան 15 1/2. 16 1/2
Ել պախամ »	խանգար 115 — 150
Սոն պախամ »	» 38 — 40
Նիշաուրը ինկիլիք »	հօխան 6
» մարինը »	» 8
Հայ »	խանգար 75 — 80
Խաղ շապ »	» 85 — 90
Բիւքիւր »	» 58 — 60
Պիպէ »	» 4 1/2 — 4 1/2
Դարչին »	հօխան 20 — 22
Խարանֆիլ »	» 10 — 11
Խուշիկ հասարակ »	խանգար 130 — 150
Սաճ խուլէ տամղայ »	» 80 — 85
» վար տեսակը »	» 80 — 82
Իւստիւպէճ Ղէնօվա ջուխտ սնուել »	» 220 — 230

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2

ԼԲԱԳՐԻՍ

Սիւրիւ Լալթօն:

Ի Պալի նոր խան:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՈՒԿԱՆՈՒ ՄԻԻԿԵՆՏՍԵԱՆ